

DIVALD K.: AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM KEHELYKIÁLLÍTÁSA.

Időszaki kiállításai sorában a kehelykiállításnál érdekesebbet Iparművészeti Múzeumunk eddig még alig rendezett. Legjelentősebb iparművészeti technikáknak, az ötvösségnek hatszázados fejlődését mutatta be ezen egyazon tárgyon. Régi ötvösségünk művészi jelentőségének és sokoldalúságának semmi sem fényesebb bizonyága, mint az, hogy a vajmi egyhangunak ígérkező gyűjtemény közönségünknek és a műértők szűkebb körének egyazon gyönyörűségére szolgált. Az építészeti eredetű, a plasztikus és festői elemek változatos gazdagságában, mely kelyheinket elborítja, mint valami kicsinyítő tükörben a képzőművészet hat századra terjedő története vonult el szemünk előtt. Természetesen nem mindig egyazon ragyogással. Amint hogy a kiállítás nem volt olyan arányú és olyan teljes, amint ezt Radisics Jenő, Iparművészeti Múzeumunk igazgatója eredetileg tervezte. Legkiválóbb kelyheink tulajdonosainak vonakodása és közömbössége volt az oka annak, hogy a kiállítás nem tükröztette vissza egész fényével régi ötvösségünk műtörténelmi jelentőségét; zöme Erdély szásznemzetiségű evangélikus hitközségeinek templomaiból került ki. Az ország többi részeit csak néhány, igaz, hogy elsőrangú kehely képviselte, amelyek sorában a nyitrai székesegyház két arany kelyhe s a pozsonyi ferenciek szintén arany és sodronyzománcos díszű Pethe-féle kelyhe volt a legkiválóbb. Az erdélyi szász városok ötvössége, ha nem is ily kiváló darabokkal, de annál teljesebben, a XIV. századtól kezdve a múlt század elejéig szinte évtizedről évtizedre teljes sorozattal volt képviselve. A legérdekesebb emlékek ebben a XIV. századbeli kelyhek voltak. Egyik-másik vésett aljú zománcos képeivel arról tanuskodott, hogy ez a szép olaszországi technika nálunk az Anjouk korában országszerte elterjedt. Több sodronyzománcos kelyhet is láttunk az erdélyi munkák sorában, de ez többnyire primitívségben nyilvánuló provinciális jelleget tükröztetett vissza. Annál szebb példákat láttunk vésett és plasztikus díszítéssel. Az utóbbi tekintetében a kései gótika naturalisztikus irányára nézve oly jellemző, forgácsdíszes, virágos borításával a medgyesi egyház két kelyhe volt a legkiválóbb. Szép filigrános díszítésű kelyheket is láttunk, mely technika a csúcsíves építészet korában az ötvösségben szintén nálunk virágzott a leginkább. A bőrtűs filigránnal vagy amint Czobor elnevezte: a sújtásos filigránnal díszített kelyhek sorában azonban szintén a nyitrai és a két gyöngyösi volt a legkiválóbb.

A reformáció elterjedésével az erdélyi szász templomok is új kehelytypust használtak. Ezt elsősorban nagy méretei jellemzik s az, hogy a XVII. század második felében a serlegformába megy át. Ilyen serlegformájú nagy úrvacsorakelyhet Hann Sebestyéntől, az erdélyi szászok legkiválóbb mesterétől a nagyszebeni Bruckenthal-múzeum küldött kiállításunkra.

Egész sor szintén úrvacsorakehelynek használt fedeles serleg, amely erdélyi szász városainkban készült, nürnbergi és augsburgi mintákra vall. Minden sajátosság nélkül azonban ezek sem szűkölködtek, különösen az erdélyinek nevezett festett zománcos serlegek nem. A rokokó-kor legkiválóbb ötvöse nálunk minden bizonnyal a lőcsei Szilassy János volt, aki egymaga is megérdemelte egy külön kiállítást. Ezúttal azonban csak egy művét sikerült erre a célra megszerezni a kassai premontreiektől. Ez a körülmény s hogy különösen a felvidéken százával vannak eddig még jóformán ismeretlen kelyhek és egyéb ötvösmunkák, annak az óhajnak a kifejezésére késztet minket, hogy Iparművészeti Múzeumunk ne riadjon vissza az először tapasztalt közönytől és bizalmatlanságtól, amelyet eszméje iránt oly sok egyház tanusított. S hisszük, ha a mostani sikerére hivatkozva vállalkozik ennek leküzdésére, második kehelykiállítása a mostaninál is tanulságosabb lesz.

NÁDAI PÁL: BUDAPEST BARÁTAI ÉS PÁRIS BARÁTAI.

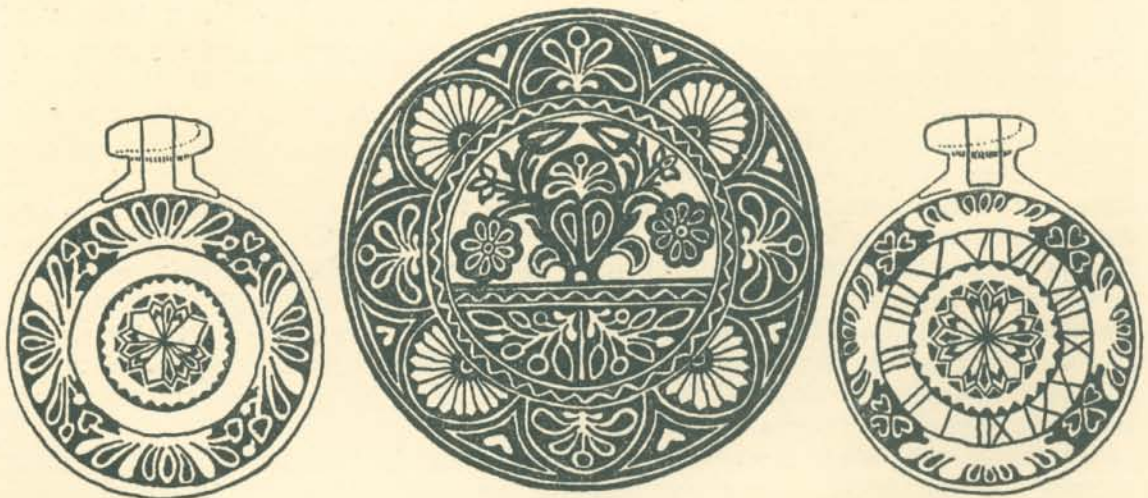
ásztor Mihály hírlapíró régi és értékes bűvára Budapest életének. Nemcsak a mainak, az eladósodottnak, hanem a hajdaninak is, amelyről csak krónikák lapjain találni adatokat. Fáradhatatlan hite e kutatónak, hogy annak a kultúrfolyamatnak, amely Budapestet itt az ország szívében fővárossá emelte s széppé tette, történeti szükségyszerűsége van s igazán csak az értheti és szeretheti e gyöngében is pompás metropolist, aki belenyúl az eredetébe s megfigyeli ama nehézségeket, melyek árán a hajdani káposztáskertek helyén

pár évtized alatt viruló nagyvárost csinált a polgári buzgalom. A minapában a Népművelő Társaságban Budapest multjáról tartott előadása is egy pár fejezetet adott e nehéz küzdelem történetéből s egy olyan eszmét vetett felszínre, amely messze csendült és sokakban hívőkre lelt. Arról szólt ugyanis, hogy a „Les Amis de Paris” című szövetség mintájára meg kell teremteni a „Budapest Barátai”-t összefoglaló egyesületet, hogy ez minden fejlesztő, szépítő és lelkesítő mozgalomnak kezdeményezője legyen, amely Budapest életére vonatkozik. Ez bizonyára nem afféle eszme, amelyek éppen nálunk úgy vetődnek fel s úgy halnak meg, mint a muslicák nyáron. Ha nem olvasnók is napról-napra a mai élet krónikáseinál a panaszt, hogy a fiatal, szép és könnyelmű Budapestnek csak szeretői vannak, de nincsenek szerelmesei, ha nem éreznők is meg a mai valóban nagyvárosi irodalmon a titkolt, de őszinte ujjongásokat és bánatokat, amelyekkel e város sorsán, aggodalmain, erkölcsén csüggnék, — akkor is tudná mindenki, hogy Budapest ma abba az életkorába lépett, amikor nemcsak benne, de neki is kell élni, amikor nemcsak rézgarasainkkal, de hódolatunkkal is adoznunk kell neki. Az öröködést, az aggodást, az érte való lelkesedést pedig mindig a sajtó végezte legfolytonosabban és a nagyvárosi eszmék felrebbentése régi, szép előjoga Kármán óta a publicisztikának. Ám ők a város hivatásos gondozóival együtt is megkétszereződnének erőben, ha mögöttük mint egy nagy erkölcsi oltalmat éreznék a polgári öntudat jelentkezését. Az eszme realizálása útban van és ezzel az alkalommal talán nem lesz érdektelen elmondani egyet-mást arról, hogy mit is csinálnak immár több esztendő óta Páris barátai. Ez a szövetség, amelynek 167 Rue Montmartre-on van a székhelye, jóformán egy ember agilitásának köszönheti azt a rendkívüli érdeklődést, amelyben részesül s az elnöke Edmond Benoit-Lévy, egy nagy és bőkezű műbarátcsalád tagja, különben ügyvéd, aki mint a művészeti frók egyesületének főtitkára is buzgón dolgozik. Az egyesület vezetőségét csupa olyan fróból, művészből, lateinerből és iparosból állították össze, akik ideális buzgalmukról más kulturális és esztétikai feladatok körében már rég bizonyosságot tettek. Főleg tájképfestők és művészeti frók vannak benne nagy számmal képviselve. Az egyesület célját abban körvonalozták, hogy feladata „felébreszteni Páris barátait közömbösségükből, felrázni az alvó polgári közszellemet, hogy a közjavak érvényesítésében mindenki részt vegyen”. Rábeszélni a polgárokat municipális kötelességeik teljesítésére, védelmezni a főváros érdekeit, odavezetni az idegeneket (!), művészi ünnepeket rendezni, megmutatni a város bűbáját minden időszakban, előmozdítani a sportszellemet, játékterületeket szerezni és a kevésbé vagyonos családoknak is lehetővé tenni a vasárnapi kirándulásokat. Amellett pedig Páris reformeszméinek mintegy a szindikátusa lenni. „Nem csupán a ház, amelyben laktok, a ti otthonotok, mondja a felhívás, hanem az egész város a ti fészketek és kell, hogy minden törekvés elősegítse ennek a nagy otthonnak szépülését, javulását, egyszóval a benne élők boldogságát”.

A tagok, akik közül a rendesek egy évre 5 frankot, a tiszteletiek 20—200 frankot fizetnek, valóban értékes ellenszolgáltatásokat kapnak. Nemcsak kirándulások, ünnepek és műemléklátogatások szabad belépését biztosítják nekik, hanem még utazási, vidéki és bevásárlási kedvezményeket is élveznek. Külön központi és kölcsönkönyvtár

áll rendelkezésükre. S ami talán valamennyinél fontosabb, egy igen jól szerkesztett folyóiratot kapnak, amelynek minden száma tele van Páris műemlékeire, széptésére és a város szociális fejlődésére vonatkozó cikkekkkel és képekkel. S amily célszerű és szinte elmaradhatatlan a polgári otthonokban ez a folyóirat, ugyanolyan nagy az érdeklődés azon konferéncie-ok iránt, melyeket az egyesület évenként vagy nyolc hónapon át minden szerdán este rendez a Sorbonne legnagyobb termében. E sorok frójának legkellemesebb emlékei közé tartoznak ezek az esték, amelyek természetesen, mint a népnevelés és a kultúra minden ilyen intézménye, teljesen ingyenesek. A nagy amfi-teatrális teremben sok százával ülő közönség, polgárok, diákkisasszonyok, munkások és művészek itt is, mint mindenütt Párisban, szinte egygyé fornak a várakozásban, a jókedvben s az érzéseik kifejezésében. És erre azok a szellemes causeriek, melyek hol a Louvre multján, hol a boulevardok mai életén, hol Páris köztisztasági fogyaikozásain, hol a sétaterek poézisén méláznak el, vagy siklanak végig, valóban ezer alkalmat adnak. A francia előadókészség, a csípős szellem és a lendületes forma legjobb virtuózai szólnak itt a közönséghez és a vetített képek, melyek ezeket az előadásokat kísérik, szinte csodái a nagyszerű francia fototechnikának. Végignézni itt, hogy az előadó hangulatos szavait hogyan kíséri mint egy színes ködfátyolkép a párisi híres naplemente felvétele a Tuillériák kertjéből nézve, végignézni ezt és hozzászőni még sok finom akcentust, ez annyit jelent, mint egyúttal újból megerősődni e város szerelmében. A társaság azonkívül minden hónapban egyszer-kétszer egy-egy félnapos vagy egésznapos kirándulást is rendez Páris műemlékeihez, vagy a környék kastélyaiba s ilyenkor nemcsak a pompás ciceronek, hanem a közös ebédek és szórakozások is változatos gyönyörűséget adnak a résztvevőknek. Poharak közt vagy komoly ankéteken, de mindig alkalom fordul arra, hogy az elnök buzdítsa vagy ostorozza a cítoyeneket valamiért, ami erénye vagy bűne a város urainak. És mindez sohasem valamely elragadtatott formában történik, hanem azzal a megértéssel, mely csak egy nagyszerű közszellem öntudatából sarjadhat ki.

És nekik bizonyára nagyon-nagyon sok érdemük van abban, hogy Párisnak nemcsak Párisban élnek barátai, hanem szerte az egész föld kerektségén. Ők bizonyára nagyszerű hatással voltak arra, hogy a történeti büszkeség, mellyel a francia ember Párisra tekint, nem maradt meg hiú érzésnek, hanem realizált sok mindent, ami azelőtt csak álomnak tetszett. És ha Budapest barátai csak egy ezredrészét tudják majd e kissé lankadt és fásult város ereibe belevinni annak a rajongó bizalomnak, mellyel Páris barátai csüggnek a világ középpontján, akkor korszakos jelentőségűvé válik az a nap, melyen elhangzott az első harsonaszó az eljövendő Budapestért.

Somogyi pásztorművészel. Spanyolozott munkák. A Nemzeti Múzeum néprajzi osztályában levő eredetiekről rajzolta Novák J. Lajos.

78.

78. A bécsi magyar ház.

78. Résidence du Gouvernement Hongrois à Vienne.

53

79.

80.

79. A bécsi magyar ház kapuja és erkélye. — 80. Erkély
rácscrészlete.

79—80. Résidence du Gouvernement Hongrois à Vienne.
Porte d'entrée et grille du balcon.

81.

82.

83.

A bécsi magyar ház. 81—82. Lépcsők és a lépcsőcsarnokok stukkomenyezeteinek részletei. — 83. A homlokzat erkélyrácsának részlete.

81—83. Escaliers de la Résidence du Gouvernement Hongrois à Vienne et grille du balcon.

84.

84. A bécsi magyar ház. A homlokzaton levő bronzból domborított magyar címer.

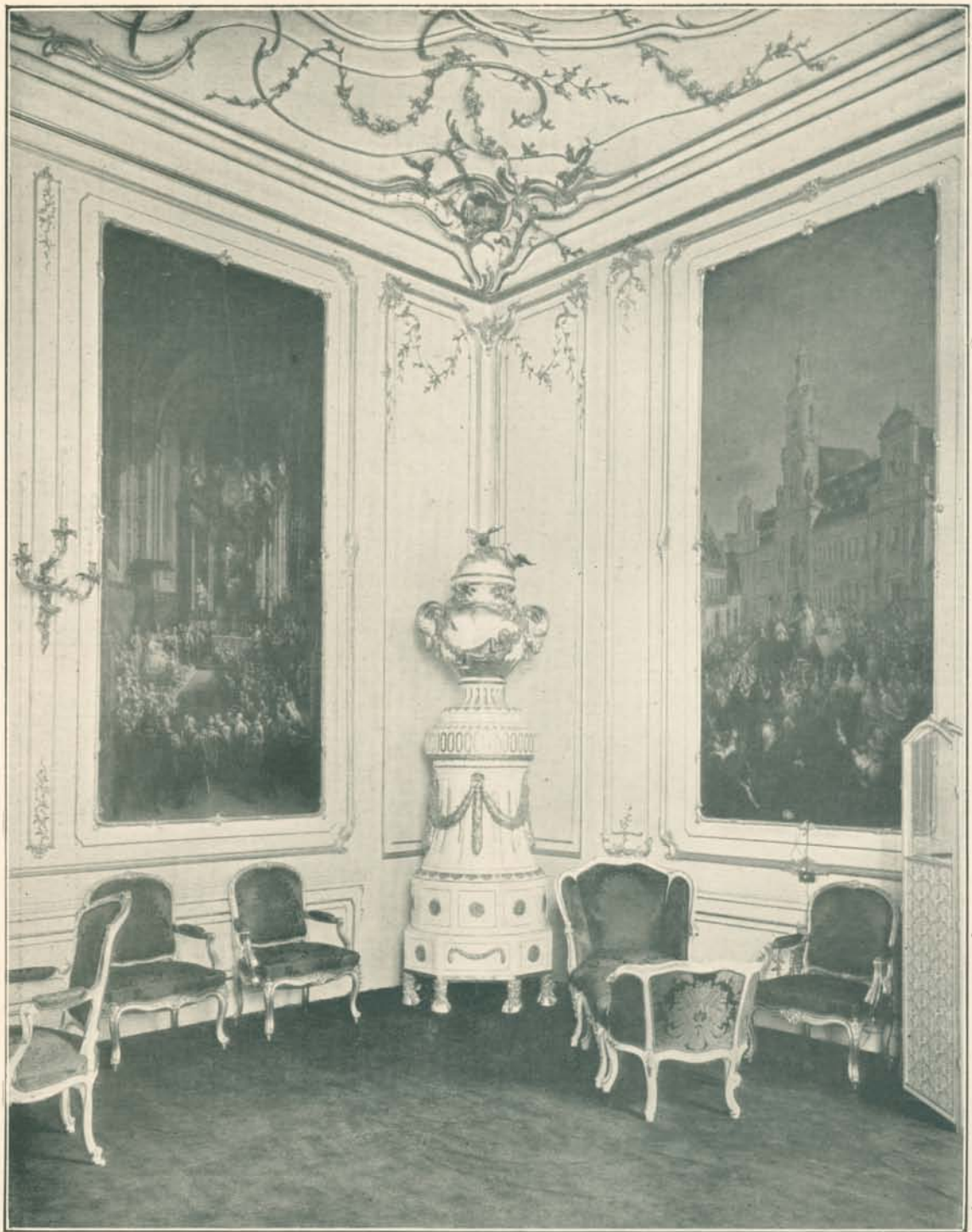
84. Blason de la Hongrie (bronze repoussé) sur la façade de la Résidence du Gouvernement Hongrois à Vienne.

85.

85. A bécsi magyar ház. Európa elrablása. Gobelin, Boucher terve után készült Beauvaisben.

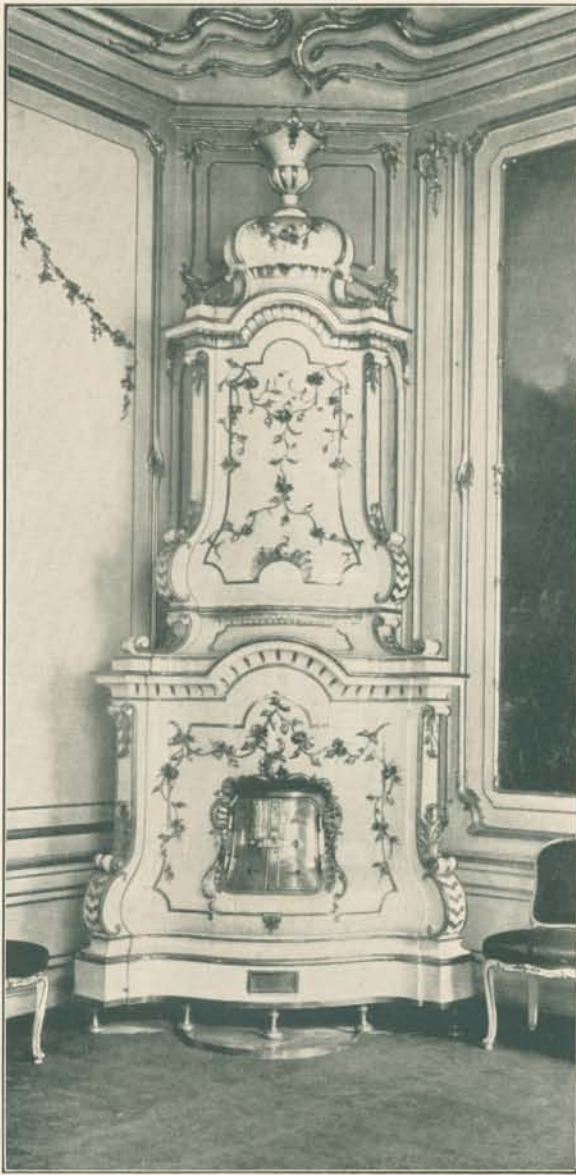
85. Boucher: Rapt de l'Europe. Gobelin dans la Résidence du Gouvernement Hongrois à Vienne.

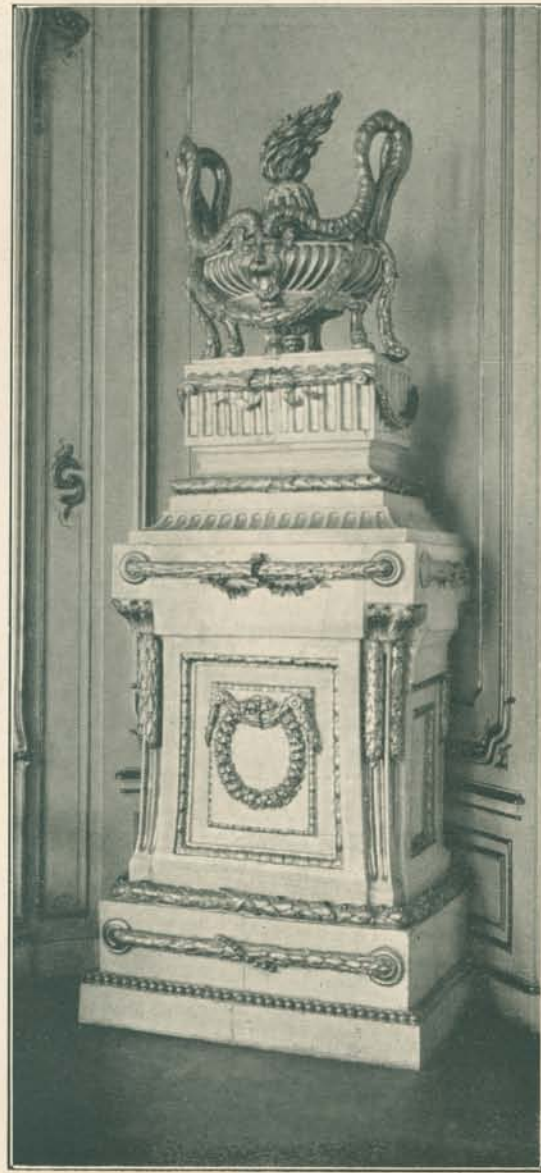
86.

86. A bécsi magyar ház. A nagy fogadóterem sarka. A falon levő két kép Mária Terézia pozsonyi koronázását ábrázolja.

86. Coin du Salon dans la Résidence du Gouvernement Hongrois à Vienne.

87.

88.

87—88. A bécsi magyar ház. Részben aranyozott cserépkályhák.

87—88. Poêles, dorés en partie, dans la Résidence du Gouvernement Hongrois à Vienne.

89.

90.

A bécsi magyar ház. 89. Supraportia, gipsz. — 90. Supraportia, aranyozott fadaragvány.

89. Supreportes. Relief en plâtre. — 90. Supreportes, bois sculpté et doré.